

Komparacija poreza na dobit u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji

Prpić, Željka

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic
Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:107:490454>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate
thesis repository](#)

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Željka Prpić

**KOMPARACIJA POREZA NA DOBIT U REPUBLICI HRVATSKOJ I
EUROPSKOJ UNIJI**

**COMPARISON OF INCOME TAX IN THE REPUBLIC OF CROATIA AND THE
EUROPEAN UNION**

Završni rad

Gospić, 2017.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA „U GOSPIĆU

Upravni odjel

Upravni stručni studij

**KOMPARACIJA POREZA NA DOBIT U REPUBLICI HRVATSKOJ I
EUROPSKOJ UNIJI**

**COMPARISON OF INCOME TAX IN THE REPUBLIC OF CROATIA AND THE
EUROPEAN UNION**

Završni rad

MENTOR

Prof.dr.sc.Mehmed Alijagić

STUDENT

Željka Prpić

MBS:2963000151/09

Gospić, srpanj 2017.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

UPRAVNI odjel

Gospić 16.05. 2017.

ZADATAK

za završni rad

Pristupniku Željki Papić MBS: 2963000151109
Studentu stručnog studija UPRAVNI STUDIJ izdaje se tema završnog rada pod nazivom

Kompenzacija poreza na dobit u RH i EU

Sadržaj zadatka:

U završnom radu obraditi će se navedene
teme a to su: - 1. OPĆENITO O
POREZIMA, 2. NASTANAK POREZA, 3. POREZ NA
DOBIT U REPUBLICI HRVATSKOJ, 4. POREZ
NA DOBIT U ČEKLJAMA EUROPSKE UNIJE.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: dr. sc. MEHMED ALIJAČIĆ zadano: 16.05.2017., [Potpis]
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Pročelnik odjela: TOMISLAV LOPAC predati do: 30.05.2017., [Potpis]
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Student: ŽELJKA PAPIĆ primio zadatak: 16.05.2017., [Potpis]
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

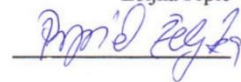
Dostavlja se:

- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom „Komparacija poreza na dobit u Republici Hrvatskoj i Europskoj Uniji“ izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora prof.dr.sc. Mehmeda Alijagića koristeći literaturu koja je navedena na kraju završnog rada.

Željka Prpić

SAŽETAK

Porezni sustav čini ukupnost svih poreznih oblika te je čvrsto integriran u fiskalni sustav i čini njegov najvažniji dio. Porezni prihodi se ubiru kako bi se ispunio fiskalni cilj, odnosno punila državna blagajna i financirale vlastite potrebe bez poteškoća. Porez na dobit se smatra proizvodom 20. stoljeća te se nalazi u gotovo svim poreznim sustavima svijeta. U suvremenim zemljama kao jedan od izravnih poreznih oblika ima veću značajnost, dok u Republici Hrvatskoj ima vrlo malu značajnost, zbog orijentiranosti hrvatskog poreznog sustava na neizravne porezne oblike. U Republici Hrvatskoj su se poduzimale razne reforme poreza na dobit kako bi se ostvarili određeni fiskalni i ekonomski učinci.

Ključne riječi: porezni sustav, porez na dobit, fiskalni učinci, ekonomski učinci

SUMMARY

Taxation system makes the totality of all forms of taxation, which is tightly integrated into the fiscal system and makes it's most important part. Tax revenues are collected in order to fulfill the fiskal target, so that it could fill the Treasury and finance national expenses without difficulty. Corporate income tax is considered as a product of the 20th century and it is in almost all taxation systems in the world. In modern countries, corporate income tax, as one of the direct tax form has a greater significance, while in Croatia it has lower significance, because of the orientation of the Croatian taxation system on indirect tax forms. Various income tax reforms have been taken in Croatia in order to achieve a certain upcoming fiscal and economic effects.

Key words: taxation system, corporate income tax, fiscal effects, economic effects

SADRŽAJ:

SAŽETAK

SUMMARY

1.UVOD.....	1
2.OPĆENITO O POREZIMA.....	2
2.1.Zašto moramo plaćati poreze?.....	2
3.NASTANAK POREZA.....	3
3.1.Pojava i razvoj poreza na dobit u Rh.....	5
3.2.Karakteristike poreza na dobit.....	7
3.3.Kako se porezi dijele?.....	8
3.4.Obilježja poreza.....	9
4.POREZ NA DOBIT U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	10
4.1.Porezni obveznik.....	10
4.2.Porezna osnovica.....	11
4.3.Računovodstveno utvrđivanje porezne osnovice.....	12
4.4.Umanjenje porezne osnovice	13
4.5.Uvećanje porezne osnovice (porezno nepriznati troškovi).....	14
4.6.Porezni gubitak.....	18

4.7.Porezna stopa.....	18
4.8.Porezne olakšice,oslobođenja i poticaji.....	19
4.9.Fiskalna uloga poreza na dobit.....	20
5.POREZ NA DOBIT U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE.....	21
5.1.Harmonizacija poreza na dobit u Europskoj Uniji.....	21
5.2.Stope poreza na dobit u Europskoj Uniji.....	22
6.ZAKLJUČAK.....	26
LITERATURA.....	28
POPIS TABLICA I GRAFOVA.....	29

1.UVOD

Kroz ovaj rad koji je podijeljen po cjelinama pokušano je objasniti svrhu poreza na dobit, koji je ujedno i jedan od mlađih oblika poreza u svijetu. Postojanje poreza na dobit izravna je posljedica pojave korporativnog organiziranja, tj. organiziranje gospodarskih subjekata radi nastupa na tržištu u obliku trgovačkih društava. Porez na dobit može se objasniti kao porez kojeg trgovačka društva plaćaju na ostvarenu dobit tj. na razliku između prihoda i rashoda. Pojavom trgovačkih društava pojavili su se subjekti s pravnom osobnošću, koji su se svojim poslovanjem, ako je ono bilo uspješno, ostvarivali u novcu a nisu po osnovi poreznih obveznika, uklapali postojeće porezne oblike. Pojavom dobiti tih subjekata pojavila se nova vrsta dobra, dakle dobra prikladnog za oporezivanje. Također je obrazloženo da obveznici poreza na dobit nisu samo trgovačka društva pa niti samo pravne osobe. U Republici Hrvatskoj porezna stopa nije uvijek bila ista te se sa vremenom mjenjala, što je i obrazloženo.

2.OPĆENITO O POREZIMA

Porezi su obvezna davanja koja bez izravne i trenutačne protuusluge država uzima od osoba i poduzeća da bi pomoću prikupljenog novca financirala javne rashode. Drugim riječima, svi moramo plaćati dio svojih prihoda državi da bi nam ona za uzvrat osigurala javne usluge kao što su obrazovanje, zdravstvena zaštita, javna sigurnost, briga za starije i siromašne članove društva i sl. U toj definiciji važne su dvije stvari: porezi su obvezna davanja i za plaćene poreze nema trenutačne izravne protuusluge.

1. Odrednica da su porezi obvezna davanja znači da jednom kad dospiju na naplatu trebaju biti i uplaćeni državi. U suprotnome država može prisilom (sudovima, policijom) ostvariti svoje pravo. Zato neki poreze nazivaju prisilnim iznuđivanjem.

2. Važno je i to da pojedinac za plaćeni porez ne dobiva izravnu protuuslugu, tj. ako u svibnju platite 1.000 kuna poreza, ne znači da ćete se u tome mjesecu smjeti koristiti uslugama bolnice, škole ili policije do iznosa od 1.000 kuna i nakon toga će vam te usluge biti uskraćene. Jednako tako, ako u tome mjesecu iskoristite 700 kuna usluga, država vam neće vratiti 300 kuna poreza. Porezima nije unaprijed određena njihova namjena niti količina usluge koju ćete za uzvrat dobiti. (http://www.ijf.hr/porezni_vodic/)

2.1.Zašto moramo plaćati poreze?

Oporezivanje je zasada jedini poznati praktični način ubiranja sredstava za financiranje javnih rashoda za dobra i usluge kojima se svi koristimo. Čini se da su poreznici svugdje oko nas: porez na dohodak i doprinosi uštežu nam se izravno iz plaće, porez na dodanu vrijednost povećava cijenu robe koju kupujemo, plaćamo porez na promet nekretnina kada kupujemo stan, trošarinu kada automobil punimo benzinom ili kada popijemo pivo u kafiću. Gotovo svaku našu aktivnost vezanu za robu i usluge prati neka vrsta poreza. Kao što Benjamin Franklin kaže, na ovom svijetu ništa nije izvjesno osim poreza i smrti. No čini se da, usprkos našem negodovanju, mora biti tako. Porezi su cijena javnih dobara kojima se koristimo gotovo svakodnevno i vrlo se često i ne pitamo kolika je njihova cijena.

Javna su dobra npr. javna zdravstvena zaštita, javno obrazovanje naše djece, javna sigurnost na našim ulicama, red u prometu, muzeji, parkovi, čisti zrak i sl. Da bi smo u svemu tome uživali moramo plaćati poreze.(http://www.ijf.hr/porezni_vodic/)

3.NASTANAK POREZA

Porezi su stari koliko i civilizacija. Nema ni jedne civilizacije koja nije ubirala poreze. Prva civilizacija o kojoj nešto znamo počela je prije šest tisuća godina u Sumeru, na plodnoj ravnicima između rijeka Eufrata i Tigrisa, na prostorima današnjeg Iraka. Buđenje civilizacije, ali i buđenje poreza, zabilježeno je na glinenim pločicama iskopanim u Sumeru. Tamošnji su stanovnici prihvatili poreze za vrijeme velikog rata, ali kad je rat završio, poreznici se nisu htjeli odreći svoje povlastice oporezivanja. Od tadašnjih vremena porezi nisu nikad ukinuti, dapače tijekom povijesti samo su dobivali na važnosti. Za velikih ratova obično su se vrtoglavo povećavali, a nakon završetka rata najčešće se nisu vraćali na predratnu razinu već su nastavljali rasti.(http://www.ijf.hr/porezni_vodic/)

U SAD-u porez na dobit je uveden 1909. godine, Njemačka ga je u svoj porezni sustav uvela 1927 godine, Austrija je to učinila 1934., Engleska 1937., Francuska 1948. godine itd.

Pojavom u obliku društva organiziranog gospodarskog sektora, pojavio se problem društva, koji je bilo moguće riješiti tek nakon što se definira, čak prepozna karakter, te time identificira sama priroda financijskog rezultata djelatnosti društva. Prvi je korak učinjen polovicom 19. stoljeća, kad je u financijskoj znanosti prihvaćena i podržana teza prema kojoj je gospodarski rezultat jednog društva zapravo jednak udjelima vlasnika tog društva. Postavke koje je nudila ova teza bile su prvi korak do stajališta o tome da porezom zahvati samo onu dobit koja je isplaćena vlasnicima udjela. Međutim, takav pristup je mogao dovesti do toga da se realizira realna opasnost koja se sastoji izbjegavanju plaćanja poreza: naime, s nedvosmislenim ciljem da izbjegnju plaćanje poreza, umjesto da se dobit isplati vlasnicima udjela, stalno bi se povećavala akumulacija. No, koliko god je nastojanje poreznog obveznika da izbjegne plaćanje poreza jasno i njegov poticaj na to razumljiv, s raznih stajališta financijskog, ekonomskog, socijalnog i drugih, takvo ponašanje bilo bi daleko od prihvatljivog. (Jelčić,2001.)

Stoga je uz financijsku teoriju uveden i u poreznu praksu preuzet porezni oblik kojim se zahvaća dobit društva, koji su dužni plaćati, u pravilu, društva, udruge osoba i imovinske mase, a poznat je pod nazivom porez na dobit.

Iako već dugo postoji u velikom broju poreznih sustava, porez na dobit uvijek je porezni oblik pun proturječnosti o kojem se mnogo i često diskutira. Uglavnom je prihvaćeno stajalište da se porez na dobit može s punim pravom smatrati svojevrsnim porezom na dohodak fizičkih osoba. U anglosaksonskom pravu u nazivu tog poreza javlja se termin »dohodak« a ne dobit, no sama konstrukcija naziva ipak ga jasno razgraničava od poreza na dohodak. Mišljenja se oslanjaju na činjenicu da bi fizičke osobe u odsutnosti poreza na dobit vrlo lako mogle izbjeći plaćanje poreza na dohodak (fizičkih osoba). Ulaganjem dohotka u tzv. društva kapitala (korporacije) dohodak fizičke osobe automatski bi ušao u imovinu toga društva, pa kad ne bi postojao porez na dobit ne bi bilo pravnog naslova za njegovo oporezivanje. (Jelčić,2001.)

Jedno od neriješenih pitanje jest zapravo tko zapravo snosi teret poreza na dobit. Mišljenja se razilaze,tako da se smatra da :

- porez na dobit nastaje kao posljedica postojanja samog društva kapitala, tj.vlasnika njegovih udjela,koji istodobno nose njegov teret ;
- porez na dobit prevaljuje se unaprijed mehanizmom povećanih cijena na potrošače, koji,dakle,postaju nositelji poreznog tereta poreza na dobit ;
- porez na dobit prevaljuje se unatrag na radnike u obliku smanjenih nadnica ;
- postoje mišljenja prema kojima teret poreza na dobit nose i vlasnici udjela i potrošači i radnici, ali pritom udio svakog od njih nije jednak , a procentualni udio ovih triju segmenata podložan je promjenama ;
- ima,naposljetku autora koji porez na dobit smatraju >>naprosto još jednim troškom << koji se prema tome i prevaljuje, pa se stoga i zalažu da se on zamijeni nekim od oblika potrošnih poreza. (Jelčić,2001.)

3.1.Pojava i razvoj poreza na dobit u Rh

Republika Hrvatska je 25. lipnja 1991. godine proglašena samostalnom i neovisnom državom, no preustroj fiskalnog sustava, odnosno poreznog sustava samostalne Hrvatske je počeo krajem travnja 1990. godine kada je izglasan Zakon o neposrednim porezima koji se počeo primjenjivati od 1. srpnja 1990. godine. Zbog neodgovarajućih uvjeta za realizaciju tog zakona se krajem lipnja 1990. godine donio Zakon o izmjenama Zakona o neposrednim porezima, te se početak njegove primjene odgodio na 1. siječnja 1991. godine. Tim zakonom je bila regulirana materija osam poreza, među kojima je bio i porez na dobit. (Jelčić,2012.)

Prema tom zakonu domaće i strane pravne i određene fizičke osobe plaćale su porez na dobit od osnovice koju čini razlika između ukupnih prihoda i rashoda u jednoj poslovnoj godini. Način utvrđivanja osnovice te obračun i plaćanje poreza na dobit bio je jednak za domaće i strane obveznike ovog poreza, s tom razlikom da su domaće pravne i fizičke osobe plaćale taj porez po stopi od 35%, a strane pravne i fizičke osobe primjenom stope od 17,5%. Stope poreza na dobit pravnih i fizičkih osoba bile su proporcionalne, a utvrđivale su se zakonom, dok su se godišnji paušalni iznos kao i stopa poreza na dobit po odbitku utvrđivali općinskom odlukom.(Jelčić,2012.)

Već od prvih dana postojanja nove hrvatske države sve se glasnije i češće ukazivalo na potrebu da se (i) porezni sustav mijenja i tako što brže i potpunije prilagodi našem opredjeljenju za tržišni način privređivanja, za što brže uključivanje u Europu i svjetske gospodarske tokove. Zakonom o porezu na dobit, koji se počeo primjenjivati od 1. siječnja 1994. godine, je po prvi puta u Republici Hrvatskoj materija poreza na dobit bila regulirana posebnim zakonom. Ta se regulacija odnosila na sve oblike trgovačkih društava. Osnovica poreza na dobit bila je razlika između vlastitog kapitala uloženog u djelatnost poduzetnika na kraju i na početku razdoblja za koje se utvrđivao porez, umanjena ili uvećana za određeni iznos utvrđen propisima. Stopa poreza na dobit iznosila je 25%. Uvedena je i zaštitna kamata, koja se izračunavala tako da se ukamaćivao vlastiti kapital zaštitnom kamatnom stopom i za tako izračunani iznos zaštitnih kamata umanjivala osnovica poreza na dobit. Visinu zaštitne kamatne stope činila je stopa rasta proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda (varijabilni dio), uvećana za 3 % (fiksni dio). Ako se prilikom utvrđivanja osnovice poreza na dobit - kad se ona umanjuje za zaštitnu kamatu, pokaže gubitak, tako iskazani gubitak prenosi se u sljedeće porezno razdoblje i ukamaćuje se. Pravo na prijenos gubitka u sljedeće porezno

razdoblje je bilo ograničeno na rok od 5 godina, a porezni obveznik koji ni tijekom 5 godina nije ostvario oporezivu osnovicu poreza na dobit, gubio je pravo na odbitak iskazanoga gubitka. Svrha zaštitne kamatne stope je da se iz porezne osnovice poreza na dobit isključe prividni dobiti koji su rezultat rasta cijena (tj. obezvređivanja vlastitog kapitala), da se u poreznom smislu postigne neutralnost različitih investicija (kapitalno intenzivne i kapitalno neintenzivne djelatnosti), te da se putem zaštitnih kamata postigne u poreznom smislu neutralnost različitih izvora financiranja (vlastiti izvori – pozajmljeni izvori). (Jelčić,2012.)

Materija o oporezivanju dobiti opet je izmijenjena Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit krajem 1996. godine, koji se počeo primjenjivati od 1.siječnja 1997. godine. Najznačajnija promjena do koje je došlo u oporezivanju dobiti , bilo je povećanje stope poreza s 25% na 35%, te povećanje realne zaštitne kamatne stope s 3% na 5%.

Od 1. siječnja 2001. godine se počeo primjenjivati novi Zakon o porezu na dobit. Njime se ukinula zaštitna kamatna stopa, stopa poreza na dobit se smanjila s 35% na 20%, uvela su se nova porezna oslobođenja, olakšice i poticaji, napravile su se promjene glede utvrđivanja porezne osnovice te su se ukinule odredbe da neki obveznici poreza na dobit moraju, pod određenim uvjetima, umjesto poreza na dohodak plaćati porez na dobit. (Jelčić,2012.)

Od 1. siječnja 2005. godine je u primjeni novi Zakon o porezu na dobit, koji je donešen radi pojednostavnjenja i uklanjanja nekih slabosti u sustavu oporezivanja dobiti. Taj zakon predstavlja trenutačno važeći sustav oporezivanja, no mijenjan je u nekoliko navrata različitim izmjenama i dopunama .

3.2. Karakteristike poreza na dobit

Karakteristikama poreza u općem smislu smatraju se:

- 1) prisilno davanje u smislu da su porezni obveznici dužni ispuniti svoju obvezu, jer ih u suprotnom fiskalna vlast svojom snagom fiskalne samostalnosti može prisiliti da plate
- 2) davanje bez izravne protučinidbe u smislu da novčana sredstva koja se prikupe porezima idu u proračun te čine masu proračunskog novca, od kojih će se financirati neke javne potrebe, a porezni obveznik ne zna točno koje, odnosno, ne zna naknadu koju im daje javna vlast kao protučinidbu za plaćanje poreza
- 3) općenito davanje u smislu da svi plaćaju porez onda kada ispune zakonom propisane uvjete te da su svi „potencijalni“ porezni obveznici.

O porezu na dobit govori se u slučaju kad je objekt oporezivanja rezultat gospodarske djelatnosti određene organizacije uređene kao društvo. Iz ove definicije kao bitne karakteristike poreza na dobit proizlazi sljedeće:

- 1) subjekti oporezivanja nisu pojedine fizičke osobe, nego određene, specifične organizacije, pod kojima valja razumjeti jedinstvo ljudi i sredstava ujedinjenih radi određenog cilja
- 2) porez na dobit utvrđuje se na osnovi rezultata gospodarske djelatnosti društva.
(Jelčić, 2001.)

Porez na dobit se oporezuje na tri osnovna načina, a to su:

- 1) sustav izdvajanja koji ne razlikuje porezno ophođenje prema raspoređenoj i neraspoređenoj (zadržanoj) dobiti. Problem kod ovakvog načina oporezivanja dobiti nastaje ekonomskim dvostrukim oporezivanjem, gdje se porezom na dobit oporezuje raspoređena dobit (dividenda), zatim se porezom na dohodak oporezuje ukupni prihod dioničara.
- 2) sustav djelomične nedjeljivosti dobiti se različito porezno ophodi prema raspoređenoj i neraspoređenoj dobiti. S aspekta poduzeća postoji sustav dvojnih stopa kojim se na raspoređenu dobit primjenjuje niža porezna stopa od one koja se primjenjuje na neraspoređenu dobit te sustav odbitka dividendi kojim se oporezuje samo razlika između

dobiti i raspoređene dobiti. S aspekta dioničara postoji sustav pripisivanja (imputacije) kojim porezni obveznici mogu djelomično ili potpuno odbiti porez na dobit koji tereti primljenu dividendu te sustav tzv. cedularnog postupka kojim se mogu izravno oporezivati dividende ili dioničarima odobriti odbitak od poreza na dohodak.

3) sustav potpune nedjeljivosti kojim se porez koji tereti raspoređenu dobit oduzima pri oporezivanju dohotka dioničara. (Nikolić,1999.)

3.3.Kako se porezi dijele?

Porezi se mogu podijeliti na više načina:

-prema vrsti porezne osnovice (npr.porez na dohodak,porez na potrošnju)

-prema razini državne vlasti kojoj pripada porezni prihod (npr.državni porezi,županijski porezi)

-prema tome koje kategorije stanovnika više opterećuju (npr.progresivni ili regresivni porezi).

Ipak se najčešće spominje njihova podjela na **izravne** i **neizravne**.

Izravni porezi su oni koje uplaćujemo osobno ili ih za nas uplaćuje poslodavac u državnu blagajnu. Ti se porezi zaračunavaju u određenom postotku na naš dohodak ili imovinu i po pravilu se ne mogu prevaliti na drugoga. To znači da onaj tko porez plaća, porez i snosi. Izravni su porezi, na primjer, porez na dohodak koji plaćamo iz plaće, autorskog honorara ili obrta, porez na dobit koji plaćaju poduzeća.

Neizravne poreze ne snosi onaj tko ih uplaćuje u državni proračun, već ih najčešće prevaljuje na druge. Porezni obveznici neizravnih poreza kroz cijenu svojih dobara i usluga prevaljuju teret tih poreza na krajnjeg potrošača, tj. na građane. Najpoznatiji neizravni porez je porez na dodanu vrijednost. (http://www.ijf.hr/porezni_vodic/)

3.4. Obilježja poreza

Slijedeća porezna načela odlikuju dobar porezni sustav:

1. Efikasnost - porezi moraju što je manje moguće utjecati na odnose cijene kako bi se efikasno upotrijebili rijetki gospodarski resursi.
2. Pravednost - porezi trebaju biti pravedno raspoređeni između članova neke zajednice.
3. Izdašnost - porezi moraju osigurati dovoljan iznos javnih prihoda za pokrivanje razumne visine javnih rashoda.
4. Jednostavnost - porezi moraju biti što jednostavniji, jasniji i razumljiviji kako bi troškovi ubiranja poreza za poreznu administraciju i porezne obveznike bili što niži.
5. Stabilnost - porezni se sustavi ne smiju često mijenjati jer je poduzećima i kućanstvima potrebna stabilnost za donošenje ispravnih ekonomskih odluka.

Već samo nabrojanje poreznih načela pokazuje koliko je složeno napraviti dobar porezni sustav. U praksi su ta načela obično suprotstavljena, pa ni jedan porezni sustav ne poštuje podjednako sva načela. Što je neki porez pravedniji, to je manje efikasan ili je kompliciran za primjenu. Neki su porezi pravedniji od drugih, neki su efikasniji, neki pak jednostavniji za primjenu, i tako dalje. (<http://www.ijf.hr/porezni> vodič)

4.POREZ NA DOBIT U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1.Porezni obveznik

Porezni obveznik je fizička ili pravna osoba koja je po zakonu dužna platiti porez.¹⁹ Porezni obveznik je pasivni pravni subjekt, kojemu obveze prevladavaju nad pravima. S druge strane, porezna vlast je aktivni pravni subjekt, koji ima veća prava od obveza (u odnosu na porezne obveznike). Stoga, poreznog obveznika možemo nazvati i poreznim dužnikom, budući da je njegova obveza plaćanja poreza zapravo dug prema poreznoj vlasti. Sve fizičke ili pravne osobe su potencijalni porezni obveznici, koji to i postaju kada ispune određene zakonske uvjete.

Poreznom obvezom smatramo pravnim aktom propisanu obvezu plaćanja poreza te ju smatramo izvršenom kada porezni obveznik plati dužni porez. Urednim podmirivanjem porezne obveze, porezni obveznik izbjegava sankcije predviđene propisima u slučaju neizvršenja te svoje obveze. No, plaćanjem poreza se smanjuje ekonomska snaga poreznog obveznika, što se može promotriti s formalnog i materijalnog aspekta. Formalno ili prividno smanjenje ekonomske snage poreznog obveznika postoji u slučaju kad je nakon zadovoljenja svoje porezne obveze porezni obveznik iskoristio mogućnost prevaljivanja, te je, prevalivši plaćeni porez, uspostavio ekonomsku snagu kakvu je imao prije ispunjenja svoje porezne obveze. (Jelčić,2001.)

Materijalno ili stvarno smanjenje ekonomske snage poreznog obveznika nastaje u slučajevima kada nije došlo do prevaljivanja poreza te je ekonomska snaga poreznog obveznika trajno umanjena za iznos njegove porezne obveze.

Ne postoji jedinstvena i općeprihvaćena definicija obveznika poreza na dobit. Svaka država zasebno određuje definiciju obveznika poreza na dobit u svojim zakonskim propisima. U

Republici Hrvatskoj obveznik poreza na dobit jest:

- 1) trgovačko društvo i druga pravna (i fizička) osoba rezident RH koja samostalno i trajno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti ili drugih gospodarskih procijenjenih koristi
- 2) tuzemna poslovna jedinica inozemnog poduzetnika (nerezident)

3) fizička osoba koja je na vlastiti zahtjev postala obveznik poreza na dobit umjesto poreza na dohodak ili je postala obvezna plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak.

Oporezivanjem porezom na dobit su izuzeti subjekti koji nisu osnovani radi ostvarenja dobiti. Oni mogu obavljati neku gospodarsku djelatnost koja može rezultirati ostvarivanjem dobiti, ali u okviru sredstava za financiranje njihove primarne (neprofitne) djelatnosti. Ipak, u slučajevima da obavljaju neku gospodarsku djelatnost čije bi neoporezivanje dovelo do stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu, tada i oni postaju obveznici poreza na dobit.

To su :

1) subjekti javnog prava (pravne osobe javnog prava - tijela državne uprave, tijela regionalne samouprave, tijela lokalne samouprave i Hrvatska narodna banka, državne ustanove, ustanove jedinica regionalne samouprave, ustanove jedinica lokalne samouprave i državni zavodi)

2) neprofitni subjekti (tj. pravne osobe) osnovani radi postizanja različitih ciljeva karakterističnih (i neophodnih) za ostvarenje koncepta tzv. civilnog društva, pri čemu svrha njihovog osnivanja nije ostvarenje dobiti (vjerske zajednice, političke stranke, sindikati, komore, udruge, umjetničke udruge, dobrovoljna vatrogasna društva, zajednice tehničke kulture, turističke zajednice, sportski klubovi, sportska društva i savezi, zaklade i fundacije)

3) otvoreni investicijski fondovi koji su osnovani i posluju u skladu sa zakonom po kojemu su osnovani (društva koja upravljaju OIF-om (osnovana kao dionička društva ili društva s ograničenom odgovornošću, čija je imovina odvojena od imovine fonda) su obveznici poreza na dobit). (Skupina autora (2010.): Hrvatski fiskalni sustav)

4.2.Porezna osnovica

Porezna osnovica je vrijednost za utvrđivanje porezne obveze. Poreznom osnovicom poreza na dobit smatra se (računovodstvena) dobit koja se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda (prije obračuna poreza na dobit), umanjena i uvećana prema odredbama Zakona o porezu na dobit. U obzir se uzimaju rashodi koji su potrebni za ostvarenje oporezive dobiti.

Osnovica poreza na dobit se utvrđuje na temelju poslovnih knjiga i financijskih izvještaja koji se vode sukladno propisima o računovodstvu, uz napomenu da obveznici poreza na dobit plaćaju tijekom cijele godine predum poreza na dobit na osnovi porezne prijave za prijašnju godinu. Porez na dobit se utvrđuje za porezno razdoblje, koje je u pravilu, kalendarska godina. (Nikolić,1999.)

U Republici Hrvatskoj osnovica za plaćanje poreza na dobit određuje se kao razlika između prihoda i rashoda ostvarenih u istom poreznom razdoblju. Porezna osnovica je dobit koja se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obračuna poreza na dobit, uvećana i umanjena prema odredbama Zakona o porezu na dobit. Poreznu osnovicu poreznog obveznika rezidenta čini dobit ostvarena u tuzemstvu i inozemstvu, a nerezidenta čini samo dobit ostvarena u tuzemstvu.

U poreznu osnovicu ulazi i dobit od likvidacije, prodaje, promjene pravnog oblika i podjele poreznog obveznika, a porezna osnovica utvrđuje se prema tržišnoj vrijednosti imovine. Rashodima poreznog razdoblja smatraju se i rashodi po osnovi uplaćenih premija dobrovoljnoga mirovinskog osiguranja koje poslodavac uplaćuje u korist zaposlenika, uz njegov pristanak, tuzemnom dobrovoljnom mirovinskom fondu koji je registriran u skladu s propisima koji uređuju dobrovoljno mirovinsko osiguranje, a na koje se ne plaća porez na dohodak, dok se rashodima poreznog razdoblja ne smatraju rashodi koji nisu u svezi s obavljanjem djelatnosti poreznog obveznika niti su posljedica obavljanja djelatnosti. (Zakon o porezu na dobit)

4.3.Računovodstveno utvrđivanje porezne osnovice

Norme kojima su propisana smanjenja i uvećanja porezne osnovice imaju različite svrhe. Jedna je - uključiti u nju, odnosno isključiti iz nje, one iznose koji tu osnovicu računovodstveno neopravdano povećavaju ili smanjuju. Zatim, neka su smanjenja porezne osnovice rezultat namjere zakonodavca poticati gospodarsku djelatnost kroz umanjenje porezne obveze, te time ostavljanje određenog iznosa poreznom obvezniku. Treće, neka uvećanja porezni obveznik mora provesti da bi bilo spriječeno dvostruko iskazivanje rashoda; četvrto, neka druga uvećanja rezultat su zakonodavčevog djelovanja utemeljenog na njegovom dispozitivnom normativnom ovlaštenju (tj. njegovoj, uglavnom, slobodnoj

zakonodavnoj volji, u ovom slučaju – pri normiranju oporezivanja dobiti). Naposljetku, čitav niz propisanih uvećanja osnovice ima za cilj poništavanje različitih načina smanjenja dobiti (pa time i smanjenja proračunskih prihoda od poreza na dobit), koja porezni obveznik može pokušati primijeniti, a zakonodavac ih ne smatra opravdanim. (Skupina autora, 2010., Hrvatski fiskalni sustav)

4.4. Umanjenje porezne osnovice

Poreznu osnovicu umanjuju:

- 1) prihodi od dividendi i udjela u dobiti – dividenda je dio dobiti koji se, nakon oporezivanja dobiti, raspodjeljuje vlasnicima dionica u dioničkom društvu. Udio u dobiti je dio dobiti, koji se također nakon oporezivanja dobiti, raspodjeljuje vlasnicima udjela u društvu s ograničenom odgovornošću. U Republici Hrvatskoj trenutno vrijedi koncept neoporezivanja raspodijeljene dobiti, odnosno dividende i udjela u dobiti. Dakle, ta raspodijeljena dobit se mora iskazati u računovodstvenoj dobiti, ali se u poreznotehničkom smislu izuzima iz porezne osnovice
- 2) reinvestirana dobit – u smislu Zakona smatra se ostvarena dobit poreznog razdoblja kojom se u svrhe investiranja i razvoja povećava temeljni kapital sukladno posebnim propisima
- 3) prihodi od naplaćenih otpisanih potraživanja – prihodi od naplaćenih vrijednosno usklađenih i otpisanih potraživanja koju su u prethodnim razdobljima bili uključeni u poreznu osnovicu kao njeno uvećanje (tj. porezno nepriznati rashod)
- 4) iznos prihoda od nerealiziranih dobitaka i ostali rashodi prethodnih razdoblja – prihodi od vrijednosnog usklađenja dionica i udjela (nerealizirani dobitci) ako su bili uključeni u poreznu osnovicu. Rashodi prethodnih razdoblja koji spadaju u ovu kategoriju su tada bili uvjetno porezno nepriznati, a u tekućem razdoblju ispunjavaju uvjete porezno priznatih rashoda
- 5) iznos smanjenja dobiti za ostale prihode – prihodi koji nisu iskazani u računovodstvenoj dobiti, a uključuju se u poreznu osnovicu ili su kao porezno nepriznati rashodi bili uključeni u poreznu osnovicu te druga povećanja prihoda i kapitala koja su bila oporeziva

- 6) iznos smanjenja dobiti zbog promjene metode utvrđivanja porezne osnovice – odnosi se na obveznike poreza na dohodak koji su s danom 1. siječnja kalendarske godine ušli u sustav poreza na dobit na vlastiti zahtjev ili su to postala obvezna po Zakonu. U prvoj godini prelaska u sustav poreza na dobit, porezna osnovica im se umanjuje za određene pozicije iz početne bilance, a to su: obveze prema dobavljačima za robu i usluge (bez PDV-a), obveze za primljene predujmove od kupaca za robu i usluge (bez PDV-a), pasivna vremenska razgraničenja, dugoročna rezerviranja, obveze za porez na promet i istovrsne poreze
- 7) trošak amortizacije koji ranije nije bio priznat – svota amortizacije koja nije bila porezno priznata u ranijim razdobljima, jer se obračunavala po stopama višim od propisanih u Pravilniku o amortizaciji. Stoga, kada se sredstvo u potpunosti amortizira, trošak amortizacije koji ranije nije bio priznat, se u tekućem razdoblju priznaje
- 8) ukupan iznos državnih potpora i olakšica – ukupan iznos državne potpore za obrazovanje i izobrazbu, te državne potpore za istraživačko razvojne projekte

4.5. Uvećanje porezne osnovice (porezno nepriznati troškovi)

Poreznu osnovicu uvećavaju:

- 1) amortizacija – svota amortizacije na nabavnu vrijednost osobnih automobila koja prelazi 400.000,00 kn (s pripadajućim PDV-om), te svota amortizacije, plovila, zrakoplova, apartmana i kuća za odmor (nabavljenih od 1. siječnja 2005. godine) sa svim pripadajućim troškovima
- 2) 70% troškova reprezentacije – iznos od 70% porezno nepriznatih rashoda za reprezentaciju, nastalih iz odnosa s poslovnim partnerima(postoji poslovni odnos ili se očekuje njegova uspostava). U to spadaju troškovi vanjskih usluga reprezentacije i troškovi uporabe vlastitih proizvoda, robe i usluga za potrebe reprezentacije s pripadajućim PDV-om (osim reklamnih predmeta pojedinačne nabavne vrijednosti do 160,00 kn)
- 3) 30% troškova za osobni prijevoz – iznos od 30% troškova nastalih u vezi s vlastitim ili unajmljenim osobnim automobilom, s pripadajućim PDV-om (osim troškova osiguranja, kamata povezanih s nabavom imovine te plaćenog poreza na Cestovna motorna vozila i

plovila te naknada i pristojba koje se obvezno plaćaju pri registraciji sredstva za osobni prijevoz)

4) manjkovi na imovini iznad visine utvrđene odlukom Hrvatske gospodarske komore, tj. Hrvatske obrtničke komore – prekomjerni manjkovi za koje se ne može teretiti odgovornu osobu s pripadajućim PDV-om

5) rashodi utvrđeni u postupku nadzora – iznos rashoda utvrđenih u postupku nadzora, s pripadajućim PDV-om, porezom na dohodak, prirezom na porez na dohodak te obveznim doprinosima za koje se utvrdilo da su nastali u svezi skrivenih isplata dobiti i izuzimanjem dioničara članova društva i fizičkih osoba koje obavljaju samostalnu djelatnost od koje se plaća porez na dobit te s njima povezanim osobama

6) troškovi prisilne naplate poreza ili drugih davanja – troškovi nastali u svezi s prisilnom naplatom, ali ne i sami porezi i druga davanja koja su predmet prisilne naplate

7) troškovi kazni za prekršaje i prijestupe – iznos kazne koje trgovačkom društvu izriču mjerodavna upravna i sudska tijela, a koje terete pravnu osobu (poput prometnih prekršaja, kazni zbog neplaćanja poreza, neizdavanja računa, itd.), te kazne koje terete zaposlenike, a nastale su u obavljanju posla

8) zatezne kamate između povezanih osoba – pod povezanom osobom smatramo društvo koje u drugom društvu ima većinski udio ili većinsko pravo odlučivanja, ovisno i vladajuće društvo, društva koncerna i društva s uzajamnim udjelima

9) povlastice i drugi oblici imovinskih koristi – rashodi nastali na osnovi danih povlastica i drugih oblika imovinske koristi fizičkim ili pravnim osobama da nastane, odnosno da ne nastane određeni događaj, odnosno, da se određena radnja obavi (brže ili bolje nego inače) ili da se propusti obaviti. Uključuje se još i pripadajući PDV, porez na dohodak, prirez poreza na dohodak te obvezni doprinosi

10) rashodi darovanja iznad propisanih iznosa – darovanja u novcu ili darovanja u naravi učinjena u tuzemstvu, uvećana za pripadajući PDV, ako prelazi 2% ukupnog prihoda ostvarenog u prethodnoj godini

11) kamate na zajmove dioničara i članova društva – kamate na zajmove, koji su primljeni od dioničara, odnosno člana društva koji drži najmanje 25% dionica ili udjela u kapitalu ili glasačkih prava u poreznom obvezniku, a prelaze propisani limit

12) kamate između povezanih osoba – trošak ili prihod od kamata koje su proistekle iz zajmova povezanih osoba (društvo koje u drugom društvu ima većinski udio ili većinsko pravo odlučivanja, ovisno i vladajuće društvo, društva koncerna, društva s uzajamnim udjelima), a očituje se kao razlika između stvarne kamate i obračunate kamate u visini eskontne stope

13) rashodi od nerealiziranih gubitaka – rashodi od vrijednosnog usklađenja dionica i udjela (nerealizirani gubici), ako su bili iskazani u rashodima u računu dobiti i gubitka. Rashodima od vrijednosnog usklađenja smatraju se porezno nepriznati nerealizirani gubici. Pod nerealiziranim gubitkom se smatra usklađenje vrijednosti ispod troška stjecanja. Gubici od vrijednosnog usklađenja vlastitih dionica su također porezno nepriznati

14) amortizacija iznad propisanih stopa – svota amortizacije dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine (pojedinačni trošak nabave prelazi iznos od 3.500,00 kn i vijek trajanja je duži od godine dana) obračunana primjenom stopa koje prelaze najviše dopustive stope propisane Zakonom te svota amortizacije obračunane nekom drugom metodom osim linearne, ako ta svota prelazi najvišu dopustivu svotu. Amortizaciji ne podliježe zemljište, šuma i slična obnovljiva prirodna bogatstva, financijska imovina, spomenici kulture i umjetnička djela

15) iznos povećanja porezne osnovice zbog promjene metode utvrđivanja porezne osnovice – odnosi se na obveznike poreza na dohodak koji su s danom 1. siječnja kalendarske godine ušli u sustav poreza na dobit na vlastiti zahtjev ili su to postala obvezna po Zakonu. U prvoj godini prelaska u sustav poreza na dobit, porezna osnovica im se uvećava za stavke koje su bile uključene u poreznu osnovicu poreza na dohodak, a to su: vrijednost zatečenih zaliha, dani predujmovi za robu i usluge (bez PDV-a), potraživanja od kupaca za robu i usluge (bez PDV-a), potraživanja kupaca za prodane predmete dugotrajne imovine iz Popisa dugotrajne imovine, aktivna vremenska razgraničenja te zahtjeve za povrat poreza na promet i istovrsnih poreza

16) vrijednosno usklađenje i otpis potraživanja – do vrijednosnog usklađenja (tj ispravka vrijednosti potraživanja) dolazi kada poduzetnik ne može naplatiti isporučena dobra i obavljene

usluge. Poreznu osnovicu uvećavaju vrijednosna usklađena i otpisi potraživanja koji su trajno porezno nepriznati trošak, odnosno ako od dana dospijeca nije proteklo više od 60 dana ili ako je od dana dospijeca proteklo više od 3 godine (predmet u zastari), a nisu poduzeti svi koraci pažnjom dobrog gospodarstvenika (potraživanje utuženo prije zastare, vođenje ovršnog postupka zbog njih, prijavljeno u stečajni postupak nad dužnikom, ako je postignuta nagodba s dužnikom koji nije fizička ili povezana osoba te postupak sanacije ili stečaja) da bi se potraživanje naplatilo. Osnovicu ne uvećavaju zastarjela potraživanja koja u svakom pojedinom poreznom razdoblju ne prelaze 5.000,00 kn po pojedinom dužniku koji nije fizička ili povezana osoba. Posebni slučajevi otpisa za koje se ne uvećava porezna osnovica su otpisi kreditnih institucija, jednokratni otpisi i predstečajna nagodba.

17) vrijednosno usklađivanje zaliha – smanjenje vrijednosti zaliha i financijske imovine u razdoblju u kojemu imovina nije prodana ili na drugi način uporabljena. S aspekta manjka zaliha, osnovicu uvećavaju manjkovi iznad visine utvrđene Hrvatskom gospodarskom komorom, odnosno Hrvatskom obrtničkom komorom u smislu propisa o PDV-u.

Nerealizirani gubici od vrijednosnog usklađenja zaliha u poreznom razdoblju u kojemu su zalihe utrošene, prodane, na drugi način otuđene ili uništene, uvećavaju poreznu osnovicu.

18) vrijednosno usklađenje financijske imovine – smanjenje vrijednosti zaliha i financijske imovine u razdoblju u kojemu imovina nije prodana ili na drugi način uporabljena.

Nerealizirani gubici od vrijednosnog usklađenja financijske imovine koji se iskazuju u računu dobiti i gubitka uvećavaju poreznu osnovicu.

19) troškovi rezerviranja – svota rezerviranja za rizike i troškove, osim pet vrsta rezerviranja koja su prema Zakonu i Pravilniku porezno priznati (za otpremine, troškove obnavljanja prirodnih bogatstava, troškove u jamstvenom roku, troškove po započetim sudskim sporovima, za neiskorištene godišnje odmori)

20) povećanje porezne osnovice za sve druge rashode i ostala povećanja – svi drugi rashodi koji nisu izravno u svezi s ostvarivanjem dobiti i druge svote povećanja koje nisu bile uključene u poreznu osnovicu u prethodnim poreznim razdobljima

21) povećanje dobiti za ostale prihode i druga povećanja dobiti – povećanja dobiti ili smanjenja gubitka za prihode koji nisu iskazani u računovodstvenoj dobiti, a uključuju se u

poreznu osnovicu, prihode ili dobit ostvarene od poslovnih jedinica u inozemstvu, povećanja porezne osnovice od revalorizacijske pričuve koja se koristi kao kapital, za iznos iskorištenog poreznog gubitka u poreznom razdoblju u kojem je prestalo pravo na prijenos poreznog gubitka, za iznos u slučaju kada se ospori pravo na reinvestiranu dobit. (Nikolić,1999.)

4.6.Porezni gubitak

Za poreznog obveznika kojemu u postupku utvrđivanja porezne osnovice bude utvrđena negativna porezna osnovica, kaže se da porezni obveznik ima porezni gubitak (što ne znači nužno da je ostvario i bruto gubitak iz redovnog poslovanja). Taj gubitak je porezno priznat (uzima se u obzir prilikom utvrđivanja buduće porezne obveze), te se prenosi i nadoknađuje umanjivanjem porezne osnovice sljedećih 5 godina. U tom slučaju osnovica se najprije umanjuje za gubitke starijeg datuma. (Nikolić,1999.)

4.7.Porezna stopa

Porezna stopa se objašnjava kao broj novčanih jedinica koje se ubiru od porezne osnovice i najčešće se izražava u postotku. Porez na dobit se u Republici Hrvatskoj plaća po stopi od 20% na utvrđenu poreznu osnovicu.(Nikolić,1999.)

Kao što bi bilo pogrešno o visini poreznog opterećenja nekim drugim porezima zaključivati samo na osnovi usporedbe podataka o visini poreznih stopa, ni kod poreza na dobit se samo na osnovi visine stopa koje se primjenjuju pri oporezivanju dobiti ne može zaključivati o stvarnom opterećenju dobiti u pojedinim državama. Visina primijenjene stope kod oporezivanja dobiti ovisi prije svega o odabranom modalitetu oporezivanja dobiti, ali na ukupno opterećenje utjecaja imaju i drugi elementi, kao što su to npr. porezni tretman rasporedene dobiti (ovisno o primijenjenom sustavu oporezivanja dobiti), porezni tretman amortizacije, različita porezna oslobođenja i olakšice (posebni porezni tretman reinvestirane dobiti) i dr. Zato pri uspoređivanju poreznih stopa u pojedinim državama kao pokazatelju poreznog opterećenja porezom na dobit, treba voditi računa i o tome, kao i o činjenici financiraju li se lokalne jedinice samouprave prihodima prikupljenima porezom na dobit. Potkraj sedamdesetih godina 20. stoljeca u mnogim je državama stopa poreza na dobit snižena. To je sniženje u nekima od njih bilo posebno osjetno. Porezne reforme provedene u

mnogim državama potkraj osamdesetih i na početku devedesetih godina protekloga stoljeća bile su usmjerene, uz ostalo, i na pojednostavnjenje u oporezivanju dobiti te približavanje visine stopa tog poreza maksimalnoj stopi poreza na dohodak.

4.8. Porezne olakšice, oslobođenja i poticaji

Porezne olakšice utječu na veličinu porezne osnovice poreza na dobit, odnosno porezne obveze, koju se može umanjiti raznim poreznim olakšicama, oslobođenjima i poticajima, kako bi se unaprijedilo poslovanje i poslovni rezultati poreznih obveznika. One su navedene u zakonima koji reguliraju određena područja, a pravo na njih imaju samo oni porezni obveznici koji su ostvarili porezni dobitak, tj. poreznu osnovicu.

1) olakšice i oslobođenja za potpomognuta područja

- porezni obveznici koji obavljaju djelatnosti na potpomognutim područjima jedinica lokalne samouprave razvrstanih u I. skupinu po stupnju razvijenosti (čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50% prosjeka RH) prema posebnom propisu o regionalnom razvoju RH, te na području grada Vukovara prema posebnom propisu o obnovi i razvoju Grada Vukovara, ne plaćaju porez na dobit
- porezni obveznici koji obavljaju djelatnosti na potpomognutim područjima jedinica lokalne samouprave razvrstanih u II. skupinu po stupnju razvijenosti (čija je vrijednost indeksa razvijenosti između 50% i 75% prosjeka RH) prema posebnom propisu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, plaćaju 50% propisane stope poreza.

Za ostvarenje ove olakšice, porezni obveznici moraju zadovoljiti i uvjet da zapošljavaju više od 5 zaposlenika u radnom odnosu na neodređeno vrijeme, pri čemu više od 50% zaposlenika ima prebivalište i borave na potpomognutim područjima jedinica lokalne samouprave, odnosno na području Grada Vukovara.

2) Olakšice i oslobođenja za porezne obveznike u slobodnim zonama – pravo na umanjenje porezne obveze po ovoj osnovi imaju korisnici slobodnih zona koji su stekli status nositelja porezne povlastice za izvršena ulaganja korisnika slobodne zone, odnosno status nositelja porezne povlastice za korisnika slobodne zone. U slučaju da porezni obveznik ne obavlja

djelatnost isključivo u zoni, tada se porezna oslobođenja i olakšice utvrđuju samo za dio dobiti koji je ostvaren u zoni.

3) Poreze olakšice prema posebnim propisima o poticanju ulaganja – porezni obveznik može umanjiti obvezu poreza na dobit u visini, na način i pod uvjetima propisanim:

- Zakonom o poticanju ulaganja i propisima donesenim na temelju toga Zakona
- Zakonom o poticanju investicija i unapređenju investicijskog okruženja
- Zakonom o poticanju ulaganja (Pravilnik o porezu na dobit)

4.9. Fiskalna uloga poreza na dobit

Porezni sustav je ukupnost svih poreznih oblika jedne države i čini najvažniji dio fiskalnog sustava. Na temelju fiskalnog suvereniteta svaka država ima pravo da na svom teritoriju uvede i prikuplja poreze i sve ostale varijacije prihoda zasnovane na porezu. To čini kako bi ispunila fiskalni cilj, odnosno prikupila potreban novac za financiranje vlastitih potreba i punjenja državne blagajne. Pri tom treba voditi računa o fiskalnom kapacitetu, tj. sposobnosti privatnog sektora, kojeg čine poduzeća i stanovništvo, da plati sve fiskalitete te da nakon toga može normalno funkcionirati.

U državnom proračunu Republike Hrvatske, rashodi se dijele na rashode poslovanja i rashode za nabavu nefinancijske imovine, a prihodi na prihode poslovanja i prihode od prodaje nefinancijske imovine.

5.POREZ NA DOBIT U ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

Europska unija (kratica EU) je jedinstvena međuvladina i nadnacionalna zajednica europskih država, koja je nastala kao rezultat procesa suradnje i integracije koji je započeo 1951. godine između šest država (Belgije, Francuske, Njemačke, Italije, Luksemburga i Nizozemske).

Europska Unija je formalno uspostavljena 1. studenog 1993. godine stupanjem na snagu Ugovora o Europskoj uniji (poznatiji kao Ugovor iz Maastrichta). EU čini 28 država članica, a to su: Austrija, Belgija, Bugarska, Cipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo.¹³ Republika Hrvatska se pridružila Europskoj Uniji 1. srpnja 2013. godine. (https://hr.wikipedia.org/wiki/Europska_unija)

5.1.Harmonizacija poreza na dobit u Eu

Porezna harmonizacija (ili porezno usklađenje) označava koordinaciju poreznih sustava država članica Europske unije radi izbjegavanja nacionalnih poreznih mjera koje mogu negativno utjecati na funkcioniranje zajedničkog tržišta, tj. na slobodno kretanje roba, usluga i kapitala te koje mogu narušiti konkurenciju.

Ugovorom o Europskoj Uniji utvrđene su pravne norme koje se odnose na poreze, a do danas se nisu mijenjale. Prema njima, svaka država članica ima pravo zadržati vlastiti porezni sustav, pa čak i uvoditi nove porezne oblike, uz obvezu da neke njihove dijelove (poreznu stopu, osnovicu i sl.) uskladi s odlukama tijela Europske Unije.

Europska unija donijela je nekoliko posebnih smjernica (direktiva) o harmonizaciji pojedinih poreza, te je postignut određeni minimum usklađivanja poreznih sustava. Tako je postignuta djelomična harmonizacija izravnih poreza. (<http://www.ijf.hr/pojmovnik/harmonizacija.htm>)

Jedan od ciljeva porezne politike Europske Unije jest podupiranje razvoja unutarnjeg tržišta te ostvarenje velikog gospodarskog rasta i blagostanja u Europskoj Uniji. Po pitanju izravnih poreza, koji imaju jači utjecaj na blagostanje zbog svog izravnijeg utjecaja na odluke kućanstava i poslovnih subjekata, važno je poticati stvaranje pozitivne poslovne klime, ne obeshrabrivati preuzimanje poslovnog rizika i olakšavati dolazak potrebne radne snage. Stoga, dva cilja na području oporezivanja dobiti trgovačkih društava Europske Unije se mogu svesti na: sprječavanje štetne porezne konkurencije i omogućavanje slobodnog kretanja kapitala.

No, jako je teško postići potpunu harmonizaciju poreznog sustava, unatoč uvođenju zajedničkog tržišta te ekonomske i monetarne unije, zbog toga što još uvijek ne postoji jedinstvena, zajednička porezna politika. Tomu dodatno pridonosi činjenica da države članice porezni sustav smatraju jednim od temeljnih obilježja nacionalnog suvereniteta i nevoljko prebacuju svoje nadležnosti s tog područja na Uniju.

(<http://www.ijf.hr/pojmovnik/harmonizacija.htm>)

5.2. Stope poreza na dobit u Eu

Budući da države članice Europske Unije samostalno određuju poreznu politiku na nacionalnoj razini, i visina stope poreza na dobit se razlikuje od članice do članice. Svaka članica zasebno formira porezni sustav i određuje visinu stope poreza na dobit u skladu sa svojim potrebama.

Tablica 1 prikazuje popis stopa poreza na dobit za 27 država članica (Hrvatska nije navedena, jer je tek u srpnju 2013. godine pristupila Europskoj Uniji) u razdoblju od 1995. godine do 2013. godine, te razliku u visini stopa poreza na dobit između 1995. i 2013. godine, iskazanu u postotnim poenima. Iz tablice je vidljivo odstupanje u visini stope poreza na dobit među članicama, od Mađarske s najnižom stopom poreza na dobit u 1995. godini od 19,6%, do Njemačke s najvišom stopom poreza na dobit od 56,8%. U 2013. godini su Bugarska i Cipar imali najnižu stopu poreza na dobit od 10%, a Francuska najvišu od 36,1%. Najznačajniju promjenu u visini stope poreza na dobit u razdoblju od 1995. do 2013. godine je napravila Bugarska sniživši ju s 40% na 10%, dakle za 30 p.p. Najmanju promjenu od smanjenja za 0,5

p.p. je napravila Finska, sniživši stopu poreza na dobit s 25% na 24,5%. Malta kroz cijelo razdoblje nije mijenjala visinu stope poreza na dobit od 35%.

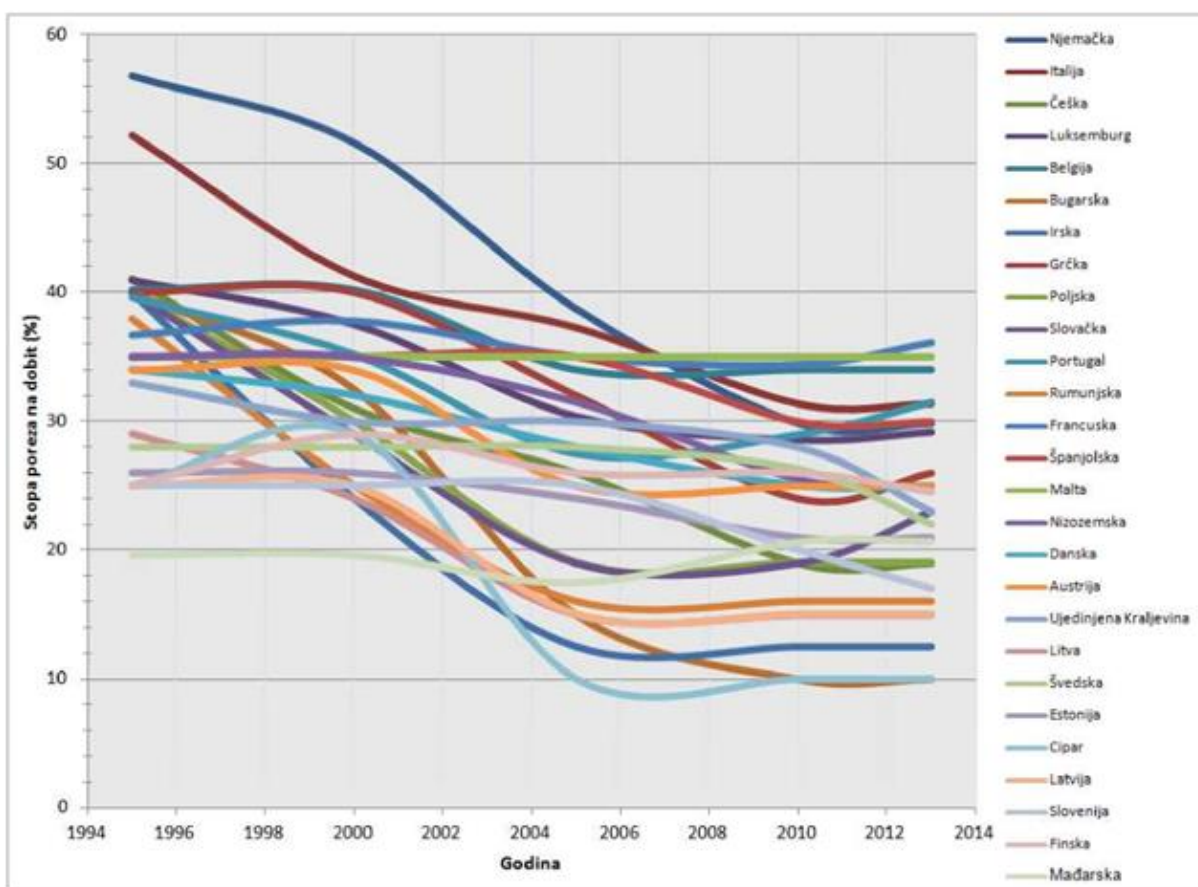
Tablica 1: Stope poreza na dobit država članica EU od 1995. do 2013. godine

Država članica	Stopa poreza na dobit u 1995. (%)	Stopa poreza na dobit u 2000. (%)	Stopa poreza na dobit u 2005. (%)	Stopa poreza na dobit u 2010. (%)	Stopa poreza na dobit u 2013. (%)	Razlika u stopama poreza na dobit u p.p. (1995.-2013.)
Austrija	34,0	34,0	25,0	25,0	25,0	9,0
Belgija	40,2	40,2	34,0	34,0	34,0	6,2
Bugarska	40,0	32,5	15,0	10,0	10,0	30,0
Cipar	25,0	29,0	10,0	10,0	10,0	15,0
Češka	41,0	31,0	26,0	19,0	19,0	22,0
Danska	34,0	32,0	28,0	25,0	25,0	9,0
Estonija	26,0	26,0	24,0	21,0	21,0	5,0
Finska	25,0	29,0	26,0	26,0	24,5	0,5
Francuska	36,7	37,8	35,0	34,4	36,1	0,6
Grčka	40,0	40,0	32,0	24,0	26,0	14,0
Irska	40,0	24,0	12,5	12,5	12,5	27,5
Italija	52,2	41,3	37,3	31,4	31,4	20,8
Latvija	25,0	25,0	15,0	15,0	15,0	10,0
Litva	29,0	24,0	15,0	15,0	15,0	14,0
Luksemburg	40,9	37,5	30,4	28,6	29,2	11,7
Madarska	19,6	19,6	17,5	20,6	20,6	1,0
Malta	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	0,0
Nizozemska	35,0	35,0	31,5	25,5	25,0	10,0
Njemačka	56,8	51,6	38,7	29,8	29,8	27,0
Poljska	40,0	30,0	19,0	19,0	19,0	21,0
Portugal	39,6	35,2	27,5	29,0	31,5	8,1
Rumunjska	38,0	25,0	16,0	16,0	16,0	22,0
Slovačka	40,0	29,0	19,0	19,0	23,0	17,0
Slovenija	25,0	25,0	25,0	20,0	17,0	8,0
Španjolska	35,0	35,0	35,0	30,0	30,0	5,0
Švedska	28,0	28,0	28,0	26,3	22,0	6,0
Ujedinjena Kraljevina	33,0	30,0	30,0	28,0	23,0	10,0
godišnji prosjek	35,3	31,9	25,5	23,3	23,2	12,2

Izvor : (<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5776581/KS-DU-13-001-EN.PDF/37cfe344-871d-4558-a3aa-945b2e8aaf26?version=1.0>)

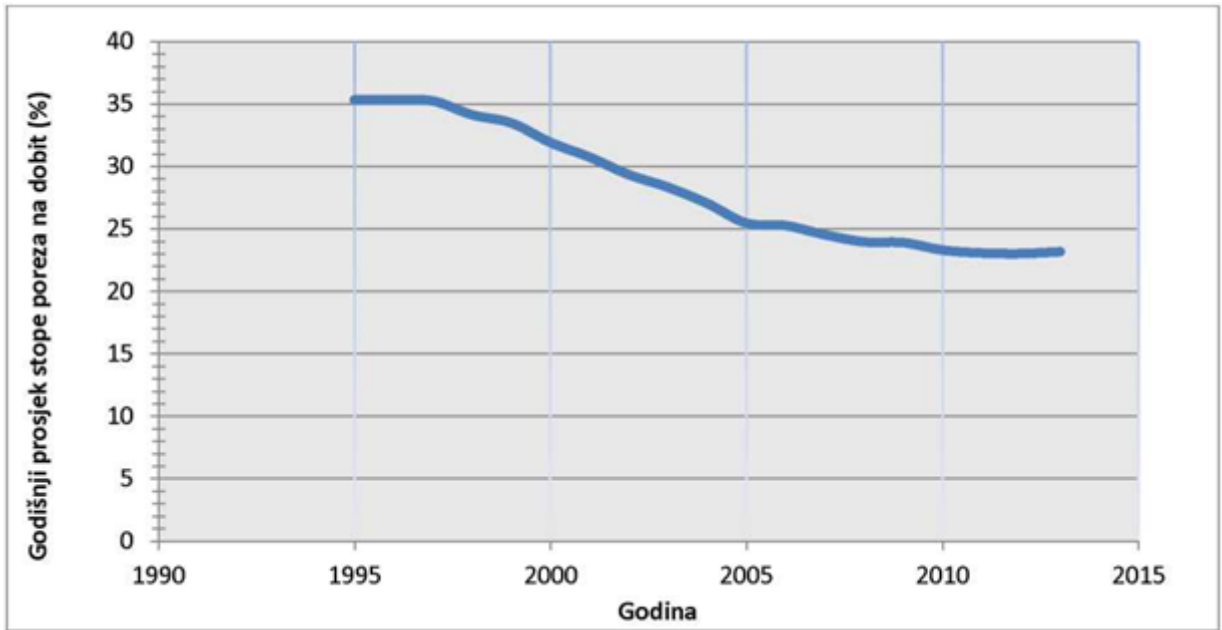
Graf 1 prikazuje kretanje stope poreza na dobit za 27 država članica kroz svaku godinu promatranog razdoblja, od 1995. do 2013. godine. Vidljivo je značajno odstupanje u visini poreza na dobit između država članica. Također je vidljiv trend smanjena stopa poreza na dobit svake članice zasebno.

Graf 2 prikazuje kretanje prosječne stope poreza na dobit svih članica za svaku godinu zasebno. Vidljiv je ubrzani trend smanjenja stope poreza na dobit na razini Europske Unije od 1998. do 2005. godine, koji je značajno smanjen 2009. godine, gotovo zaustavljen 2012. godine, te čak bilježi i blagi porast prosječne stope poreza na dobit na razini Europske Unije u 2013. godini. 1995. godine je prosječna stopa poreza na dobit svih država članica Europske Unije iznosila 35,3 %, a 2013. godine 23,2%.

Graf 1: Kretanje stope poreza na dobit svake države članice EU pojedinačno (1995.-2013.)

Izvor: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:52014TA1112\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:52014TA1112(01))

Graf 2: Kretanje prosječne stope poreza na dobit država članica EU (1995.-2013.)

Izvor: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:52014TA1112\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:52014TA1112(01))

6.ZAKLJUČAK

Kako mu i samo ime veli, porez na dobit je porezni oblik kojim se oporezuje dobit koju ostvare društva kapitala, društva osoba i imovinske mase obavljanem svoje gospodarske djelatnosti. Tako se dobit može tumačiti kao razlika između vlastitog kapitala uloženog u djelatnost poduzetnika na kraju i na početku razdoblja za koje se utvrđuje porez. Četiri su temeljna pojma koji određuju karakter svakog poreza na dobit:

1.Porezna osnovica

2.Porezni obveznik

3.Porezna olakšica

4.Porezna stopa

Definiranje svakog od tih pojmova utječe na privlačnost poreznog sustava određene zemlje. Ne može se samo reći da visina stope poreza na dobit determinira odluke poduzetnika.

U Republici Hrvatskoj se 1994. godine po prvi puta materija poreza na dobit regulirala posebnim poreznima zakonom. Uvedena je i zaštitna kamata, koju mnogi analitičari smatraju najvažnijom vrstom porezne olakšice, jer je njena svrha da se isključe prividni dobici koji bi bili rezultat rasta cijena, da se postigne neutralnost različitih investicija te da se postigne neutralnost različitih izvora financiranja između vlastitih i pozajmljenih sredstava s aspekta oporezivanja tih izvora.

U Europskoj uniji se teži poreznoj harmonizaciji kako bi se izbjegle nacionalne porezne mjere koje mogu negativno utjecati na funkcioniranje zajedničkog tržišta. No, svaka država i dalje ima pravo zadržati vlastiti porezni sustav ili uvoditi neke nove porezne oblike, ali oni moraju biti u skladu s odlukama tijela Europske Unije. U analiziranom razdoblju od 1995. do 2013. godine se vidi značajno odstupanje u visini stope poreza na dobit među članicama zasebno. Isto tako je vidljiv trend značajnog smanjenja visine stope poreza na dobit na razini svih država članica, što se naziva i trka do dna, odnosno „race to bottom“, kako bi se privukle investicije i potaklo kretanje gospodarstva. Republika Hrvatska je imala nižu stopu poreza na dobit u odnosu na prosjek 27 država članica kroz cijelo promatrano razdoblje.

Proces harmonizacije tek hvata svoj zamah, jer svaka pojedina članica teži tome da svoje porezne sustave formira na temelju određenih prednosti koje posjeduje, kao što su veći

dohodci u zemlji, više prirodnih resursa, visoka potrošnja, jer na temelju njih mogu prikupiti veće količine prihoda za podmirenje javnih obveza. Zato su porezi osnovni i najvažniji izvor prihoda svake države. Članice EU najviše djeluju na izravne poreze jer su oni u potpunosti pod njihovom kontrolom i u manje razvijenim zemljama predstavljaju najvažnije državne prinose zbog lakoće svog prikupljanja te velikih stopa koje nameću.

Zemlje koje su manje razvijene također dosta oporezuju svoje stanovništvo i proizvode, no u novije vrijeme radi reformi i smjernica EU sve više pažnje pridaje porezima na okoliš, energente, prirodne resurse kojim takve zemlje obiluju baš radi manje ekonomske i industrijske razvijenosti. Kako bi se ta sredstva eksploatirala države naplaćuju veće trošarine, poreze i time više pune državnu blagajnu.

Željka Prpić

LITERATURA

1. Jelčić B. (2001): JAVNE FINANCIJE, RriF, Zagreb
2. Jelčić B., Bejaković P. (2012): RAZVOJ I PERSPEKTIVE OPOREZIVANJA U HRVATSKOJ, HAZU, Zagreb
3. Nikolić N. (1999): Počela javnog financiranja, EFST, Split
4. Porezni vjesnik- Porez na dobit (2001), Zagreb
5. Pravilnik o porezu na dobit, VII.OLAKŠICE I OSLOBODENJA
6. Skupina autora (2010): Hrvatski porezni propisi u 2010., Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb

Web izvori:

7. Porezna Harmonizacija, : <http://www.ijf.hr/pojmovnik/harmonizacija.htm>
8. Zakon o porezu na dobit, : <http://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit>
9. https://hr.wikipedia.org/wiki/Europska_unija

POPIS TABLICA I GRAFOVA:

Tablica 1: Stope poreza na dobit država članica EU od 1995. do 2013. godine

Graf 1: Kretanje stope poreza na dobit svake države članice EU pojedinačno (1995.-2013.)

Graf 2: Kretanje prosječne stope poreza na dobit država članica EU (1995.-2013.)